

Rannoilta löytyvä roskavain jäävuoren huippu

13.08.2020

Suomessa on Itämeren roskaisimmat rannat, ja jopa 90 prosenttia rannalta löytyvästä roskasta on muovia. Onneksi ongelma voidaan vielä ratkaista.

Kuvittele kaunis kesäpäivä välkehtivän meren rannalla: lokit kirkuvat ja vilvoittava tuuli puhalttaa kasvoille. Mutta kun upotat varpaasi rantahiekkaan, täydellisen päivän päälle laskeutuu varjo: tupakantumpeja, pullonkorkkeja, muovipusseja ja -pulloja... Näky on surullisen totta, sillä Suomessa on Itämeren alueen roskaisimmat rannat.

Muoviroskat eivät ole vain hetkellinen murhe, sillä esimerkiksi muovipullon hajoamiseen menee luonnossa huimat 450 vuotta ja suurikokoisilta muoviroksilta, kuten kalastusverkoilta, voi kestää jopa 600 vuotta hajota meriympäristössä. Mikäli nykymeno jatkuu, muoviroksan määrä merissä uhkaa tuplaantua vuoteen 2030 mennessä. Jo nyt maailman merissä on 150 miljoonaa tonnia muoviroksaa.

Muovia on massatuotettu vasta noin 60 vuotta, mutta lähes puolet tällä hetkellä maapalloa roskaavista muovituotteista on valmistettu viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Lähtökohtaisesti muovi ei kuitenkaan ole huono materiaali, vaan sitä on tähän asti tuotettu, käytetty ja hävitetty holtittomasti.

- Siksi asiaan on nyt puututtava lainsäädännön tasolla ja järjeistettävä muovien käyttöä maailmanlaajuisesti, WWF Suomen meriasiantuntija Anna Soirinsuo toteaa.

Mereen joutuessaan muovi aiheuttaa vakavia haittoja ympäristölle, eläimille ja ihmisille. Merieläimet voivat esimerkiksi sotkeutua ja tukehtua muovinriekaleisiin. Eläinten ruuansulatukseen joutuessaan muovi aiheuttaa niille petollista kylläisyydentunnetta ja se voi jopa tukkia niiden suoliston. Lisäksi muoviroksa vaikuttaa negatiivisesti meille kaikille tärkeiden merialueiden virkistyskäyttöön.

Roskapussi mukaan piknikille

Ruma totuus on, että roskaa syntyy siellä, missä on ihmisiä: jopa 80 prosenttia merten muoviroksasta on peräisin maalta. Siksi tehokkainta on puuttua ongelmaan sen syntysijoilla. Itämeren yleisimmät muoviroskat ovat peräisin syömisestä, juomisesta ja tupakoinnista. Myös muovia sisältäviä kalastusvälineitä hylätään mereen.

- Paras asia, mitä yksittäinen kansalainen voi tehdä, on viedä retkieväiden kääreet aina mukanaan ja

olla heittämättä tupakantumppeja luontoon. Jokaisen tulisi huolehtia asianmukaisesti myös maaleistaan, rakennusmateriaaleistaan ja kalastusvälineistään, jotta ne eivät päädy luontoon, Soirinsuo kannustaa.

Koko Itämeren alueen roskista noin 70 prosenttia on muovia, mutta Itämeressä olevan muovijätteen kokonaismäärää on vaikea arvioida. Tutkijat ovat arvioineet, että mahdollisesti vain 5 prosenttia muoviroskasta huuhtoutuu rannoille ja suurin osa muoviroskasta päätyy lopulta meren pohjiin.

- Rannoilta löytyvä roska on siis vain jäävuoren huippu, Soirinsuo toteaa.

Kehittyneen jätehuollon maissa kuten Suomessa ja Yhdysvalloissa merten muoviroksaongelma johtuu suurelta osin välinpitämättömyydestä.

- Täällä on ehkä totuttu siihen, että joku muu korjaa roskat. Näin ei kuitenkaan ole, vaan kaduille ja luontoon heitetyt roskat päätyvät usein valumavesien mukana lopulta mereen, Soirinsuo muistuttaa.

Pankkikortillinen mikromuovia viikossa

Suurikokoisen muoviroksan lisäksi merissä on pienikokoista mikromuovia, jota lisätään esimerkiksi kosmetiikkaan ja maaleihin sellaisenaan. Sitä irtoaa myös tekokuituisista tekstiileistä, tutkimusten mukaan eniten erilaisista urheiluvaatteista, joita pestään paljon. Hulevesien mukana mereen päätyy etenkin autonrenkaiden kulumisesta johtuvaa kumipurua ja päällystemaalien pigmenteistä irtoavaa mikromuovia.

- Mikromuovien käytölle on tulossa onneksi käyttökieltoja, ja vielä sallituille tuotteille ohjeita pakkausmerkintöihin, jolloin niiden oikea käyttö ja hävittäminen on aiempaa helpompaa. Myös esimerkiksi kalastusvälineet ja tupakkatuotteet tulevat tuottajavastuun piiriin, eli niiden valmistajat joutuvat maksamaan käytettyjen tuotteiden kierrätyksen ja mahdollisen keruun luonnosta, Soirinsuo kertoo.

Mikromuovia on löydetty meren pohjasta ja jopa arktisten lintujen munista. Ihmisetkään eivät ole siltä täysin turvassa: viime vuonna julkaistun maailmanlaajuisen tutkimuksen mukaan ihmisen elimistöön päätyy viikossa noin 5 grammaa mikromuovia, joka vastaa pankkikortin painoa, jonka vaikutuksia ei vielä tunneta. Mikromuovin suurin lähde on juomavesi, mutta sitä on löydetty myös monista ruuista ja juomista.

Suomessa yli puolet merten muoviroskasta on mikromuovia.

- Mikromuovikuormaansa voi pienentää vähentämällä esimerkiksi keinokuitutekstiilien käyttöä, Soirinsuo neuvoo.

Vielä riittää tehtävää, jotta muoviroksan päätyminen meriin saadaan pysähtymään, mutta sillä aikaa jokainen voi toimia Itämeren parhaaksi.

WWF Suomi kerää tietoa Itämeren mikromuoveista

Itämeren alueen rannoilla jokaiselta sadan metrin kaistaleelta löytyy keskimäärin 50–280 muovinpalaa eikä tähän määrään ole laskettu alle 0,5 cm suuruista mikromuovia.

- Mikäli hitaasti hajoavan muovin kertyminen jatkuu nykyistä tahtia, mikromuovipitoisuus voi suurella osalla maailman merten rannoista kohota eliöstölle haitalliselle tasolle, WWF Suomen meriasiantuntija Anna Soirinsuo sanoo.

WWF Suomi kerää kesän aikana yhdessä Pidä Saaristo Siistinä ry:n kanssa Suomen rannoilta muoviroksaa ja näytteitä, joiden perusteella saadaan lisätietoa Itämeren rantojen roskaantumisesta sekä mikromuovien määrästä ja laadusta. Näytteet analysoi Suomen ympäristökeskus (SYKE), ja WWF tiedottaa tuloksista loppuvuodesta.

Näin vähennät Itämeren muoviroskaa:

1. Heitä roskat ja tupakantumpit aina roskeen.
2. Kierrätä muovit – myös muut kuin muovipakkaukset voi nykyään kierrättää Sorttiasemilla.
3. Valitse vähän pakattua ruokaa ja vältä turhien muovituotteiden ostamista.
4. Syö ravintoloissa, jossa käytetään kestoastioita. Käytä myös piknikillä kestoastioita.
5. Valitse kaupassa kestokassi tai kierrätysmuovinen pussi ja käytä se roskapussina.
6. Suosi hanavettä ja osta harkiten pulloitettuja juomia.
7. Suosi vaatteissa luonnonkuituja, osta harkiten äläkä pese vaatteita turhaan.
8. Vähennä yksityisautoilua. Iso osa myös Itämeren mikromuoveista on peräisin autonrenkaiden kumipurusta.

Kuluttajan valtaa kannattaa käyttää: mieti, minkälaisia palveluja käytät ja tuotteita ostat! Lisäksi kannattaa vaatia parannuksia tuotteisiin, jotka eivät ole ympäristöystävällisiä, esimerkiksi liiallisen pakkausmateriaalin käytön vuoksi.

Teksti **Miina Poikolainen, WWF** Kuva **Shane Gross/Shutterstock ja Conor Sexton/Unsplash**